

رابطه پایگاه های هویت و مسند مهار گذاری با جنس، پایه و رشته تحصیلی

دانش آموزان مقطع متوسطه

Relationship between identity status and locus of control with gender, grade and field among high schools students

N. Mozaffari, MA: MA in educational psychology

J. Fathabadi, PhD: Shahid Beheshti Uni

E-mail: Fathabadi51@gmail.com

F. Bagherian, PhD: Shahid Beheshti Uni

نظیر مظفری: کارشناس ارشد روان شناسی تربیتی

دکتر جلیل فتح آبادی: دانشگاه شهید بهشتی

دکتر فاطمه باقریان: دانشگاه شهید بهشتی

Abstract: Aim this study is exploring the interrelations between identity status and locus of control with gender, grade and field among high school students. **Method** of This Study was Causal-Comparative and in which 179 male and 167 female students at high school participated in the study and reported to Internal and External Scale (IES) questionnaire and Extended Objective Measure of Ego Identity Status (EOM-EIS-2) inventory. Findings revealed no significant difference between boys and girls in their identity status. **The findings** showed senior students were more successful in accessing achieving identity status than junior students. Results also showed a meaningful relationship between locus of control and gender and A subject of Andy or field. Cording to the findings, female students and students studding humanities showed more external locus of control than others. On the other hand, male students and students majoring in mathematics showed more internal locos of control. In addition, the results revealed a significant relationship between identity status and locus of control: those with achieved identity status had more internal locus of control than others. **Discussion:** on it can be concluded that identity achievement may be a developmental Instead. Locus of control consumedly affects from external experiences such as field of study.

چکیده: هدف این پژوهش تعیین رابطه پایگاه های هویت و مسند مهار گذاری با جنس، پایه و رشته تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه است. روش پژوهش علی-مقایسه ای است. ۱۷۹ آزمودنی پسر و ۱۶۷ آزمودنی دختر به "مقیاس مسند مهار گذاری راتر" (به نقل از دشتی، ۱۹۹۶) و "آزمون عینی هویت من" آدامز و بنیون (به نقل از رحیمی نژاد، ۱۹۸۹) پاسخ دادند. برای تحلیل داده ها از تحلیل واریانس یکراهه، آزمون تعقیبی شفه، آزمون t و مجذور کای استفاده شد. یافته ها نشان داد که از نظر دستیابی پایگاه های هویت تفاوت بین دانش آموزان دختر و پسر معنادار نیست. به علاوه، میزان اکتساب پایگاه هویت موفق در دانش آموزان سال سوم در مقایسه با پایه های اول و دوم بیشتر است. مسند مهار گذاری با جنس و رشته تحصیلی رابطه دارد، به این صورت که دانش آموزان دختر و دانش آموزان رشته علوم انسانی بیشتر دارای مسند مهار گذاری بیرونی و دانش آموزان پسر و دانش آموزان رشته ریاضی بیشتر دارای مسند مهار گذاری درونی بودند. در ضمن مشخص شد که پایگاه های هویت و مسند مهار گذاری نیز با یکدیگر رابطه دارند، یعنی آزمودنی های دارای هویت موفق، واجد مسند مهار گذاری درونی بودند. نتیجه گیری: اکتساب هویت یک فرایند تحولی است. بدین معنی که با افزایش سن و تجاب فردی، میزان دستیابی به پایگاه هویت موفق افزایش می یابد. در عوض مسند مهار گذاری افراد بیشتر متأثر از شرایط و تجارب بیرونی (مانند تحصیل در یک رشته خاص) است.

Key words: field, grade, gender, high school students, identity, locus of control

کلید واژه ها: پایگاه های هویت، پایه تحصیلی، جنس، دانش

آموزان دبیرستانی، رشته تحصیلی، مسند مهار گذاری

دریافت مقاله: ۱۳۸۷/۷/۲۵؛ دریافت نسخه نهایی: ۱۳۸۸/۴/۲۶؛ پذیرش مقاله: ۱۳۸۸/۶/۱۷

مقدمه

اغلب صاحب نظران اعتقاد دارند که نوجوانی فرایندی زیست شناختی، روان شناختی و جامعه شناختی است (یودر^۱، ۲۰۰۰). یکی از ابعاد مهم تحول در این دوره تلاش نوجوان برای کسب هویت در ابعاد مختلف است. هویت به عنوان نقطه تعادل بین خود و دیگر افرادی که فرد را احاطه کرده اند تعریف می شود (بیرس و گوسینس^۲، ۲۰۰۸). "هویت"، "آگاهی" و "خود" سه محور اصلی در هر نظریه ای با هدف تبیین رفتار انسانی هستند (محسنی، ۱۳۸۳). با توجه به اهمیت دوره نوجوانی در شکل گیری هویت می توان مراحل متمایز پیش نوجوانی، در خود فرو رفتن و از خود برون آمدن را مورد مطالعه قرار داد (پدیدا-واکرا، مک نامارا، کارولا، مدسنگ، نلسونا^۳، ۲۰۰۸؛ منصور، ۱۳۸۲).

از دیدگاه روان شناسی، نظریات متفاوتی درباره شکل گیری هویت وجود دارد. مهم ترین آن ها نظریه هال^۴ و گزل^۵ است که با توجه به تغییرات زیستی، مبنای الگوهای رفتاری نوجوانی را دوره شورش قلمداد می کنند. روان تحلیل گران دو الگوی اساسی را برای شکل گیری هویت مطرح ساخته اند. فروید، الگوی انگیزشی تکوین هویت را بر اساس نظریه روانی-جنسی مطرح کرد در حالی که اریکسون^۶، الگوی سازمانی و نهادینگی شکل گیری هویت را بر اساس نظریه روانی-اجتماعی رشد بیان داشت. نظریه یادگیری اجتماعی^۷ بندورا^۸، با استناد به شواهد پژوهشی، شکل گیری هویت را در قالب تاثیر گذاری همسالان، سرمشق دهی و تجربه جانشینی مورد بررسی قرار داد. پیاژه و کلبرگ^۹ از صاحب نظران دیدگاه شناختی رشد هویت را تابع تکامل شناختی می دانند و شناخت را به منزله عنصر تحولی اخلاق، معناجویی و هدفمندی زندگی به شمار می آورند. بالاخره، نظریه های زمینه ای-فرهنگی نیز رشد و تحول هویت را بر اساس عوامل فرهنگی و خرده فرهنگی در جامعه مورد بررسی قرار می دهند (برجعی، ۱۳۸۷).

جیمز مارشیا^{۱۰} بحران را جستجوگری و کنکاش فرد برای یافتن جایگاه خود در ابعاد سیاست، موقعیت شغلی، روابط بین فردی و مذهب می داند و تعهد را اعتماد و اطمینان به تصمیم های

1. Yoder

2. Beyers & Goossens

3. Padilla-Walkera, McNamara, Carrolla, Madsenc & Nelsona

4. Hall

5. Gesell

6. Erickson

7. Social learning

8. Bandura

9. Kohlberg

10. Marcia

گرفته شده نسبت به ابعاد ذکر شده تعریف می کند (اسمیتس، سونینس، لویکس، دوریز، برزونسکی و گوینس^۱، ۲۰۰۸). مارشیا نظریه اریکسون را آزمون کرد و آن را گسترش داد. او چهار پایگاه هویت^۲ را با توجه به دو فرایند بحران و تعهد^۳ مشخص نمود (ولیوراس و بوسما^۴، ۲۰۰۵). کروگر^۵ (۲۰۰۴) این پایگاه ها را به صورت زیر تعریف می کند:

- پایگاه هویت زودرس^۶: افراد واقع در این پایگاه، تعهد بالایی دارند ولی دوره بحران و کاوشگری را تجربه نمی کنند. آنان هویتی از پیش تعیین شده را که افراد صاحب نفوذ برایشان تعیین کرده اند پذیرفته اند و بیشتر توسط دیگران جهت داده می شوند تا توسط خودشان.

- پایگاه هویت معلق^۷: افراد واقع در این پایگاه، فاقد تعهد و در حال تجربه بحران اند. آن ها دوره هایی از بحران و جستجوگری را تجربه می کنند ولی هنوز به هویتی مشخص دست نیافته اند، و فعالانه موارد مختلف را برای رسیدن به یک تصمیم نهایی مورد بررسی قرار می دهند.

- پایگاه هویت سردرگم^۸: این افراد فاقد تعهد و فاقد بحرانند. آن ها جهت گیری روشنی در زندگی خود ندارند، نه به ارزش ها و باورهای معینی رسیده اند و نه کوششی برای دستیابی به آن ها به عمل می آورند.

- پایگاه هویت موفق^۹: افراد واقع در این پایگاه به یک تعهد استوار نسبت به مسائل مختلف زندگی دست یافته اند و بحران و جستجوگری را با موفقیت پشت سر نهاده اند.

کسب هویت موفق به تجربه احساس راحت و سلامت باز می گردد. وقتی نوجوان به هویتی قابل اعتماد دست یابد جهت حرکت خود را می شناسد و کمتر دچار اضطراب می شود و برعکس، در حالت عدم دسترسی به هویتی موفق و پراکندگی نقش دچار اضطراب، نگرانی و حساسیت مفرط نسبت به انتقادهای دیگران می شود (کرامر^{۱۰}، ۲۰۰۰). نوجوانان دارای هویت موفق به طور کلی از لحاظ روانی، سازگاری سالم و خوبی دارند و با مسائل به نحو مناسب و شایسته ای کنار می آیند، آن ها کارآمدی شخصی بالایی دارند و اضطرابشان پایین است. پژوهش ها نشان می دهد تحول هویت در دوره نوجوانی با سطوح تحول خود، تحول تفکر

1. Smits, Soenens, Luyckx, Duriez, Berzonesky & Goossens

2. Identity Status

3. Commitment

4. Vleioras & Bosma

5. Kroger

6. Foreclosure

7. Moratorium

8. Diffusion

9. Achievement

10. Cramer

رابطه پایگاه های هویت و مسند مهارگذاری با جنس...

انتزاعی، تحول سطوح تکامل یافته قضاوت اخلاقی و منبع کنترل درونی ارتباط مستقیم و مثبت دارد و تفاوت بین پایگاه های هویت از نظر سلامت روانی معنادار است (بیرس و گووسینس^۱، ۲۰۰۸؛ واکفیلد^۲، ۲۰۰۷) در باره رابطه جنس و اکتساب پایگاه های هویت، پژوهش های متعددی صورت گرفته که در برخی از آن ها به تأثیر جنس در احراز پایگاه هویت اشاره شده است (لوئیس، ۲۰۰۳) و در برخی دیگر نیز بین آن دو رابطه ای گزارش نشده است (احمدیان، ۱۳۸۴؛ حاجی، ۱۳۸۴؛ شکرایی و اسکندری، ۱۳۸۳؛ قربانی، محمدی آریا و کوچکی عاشور، ۱۳۸۵).

آرچر و واترمن (نقل از کروگر ۲۰۰۰) ضمن بررسی نتایج پژوهش هایی که در طول سی سال از ۱۹۶۶ تا ۱۹۹۵ صورت پذیرفته است، بیان می دارند که فرایند تحول هویت در هر دو جنس همسان است. کونتوری و هاری (۲۰۰۸) به این نتایج رسیده اند که در بعد سیاست، پسران بیشتر در پایگاه هویت زودرس و دختران در پایگاه هویت سردرگم؛ در بعد موقعیت شغلی دختران بیشتر در پایگاه هویت معلق و پسران بیشتر در پایگاه هویت سردرگم هستند و در بعد مذهب و ایدئولوژی نیز دختران بیشتر دارای پایگاه هویت معلق و پسران در پایگاه هویت سردرگم قرار دارند. گووسینس (۲۰۰۱) در پژوهش خود اعلام می دارد که در بعد موقعیت شغلی، دختران نسبت به پسران بیشتر در پایگاه هویت موفق قرار دارند و در پایگاه هویت معلق، همچنین در بعد سیاست پسران بیشتر دارای هویت موفق بوده و دختران بیشتر دارای هویت سردرگم هستند. برزونسکی (۲۰۰۸) نیز بیان می دارد که آزمودنی های دختر نمره های بالاتری از آزمودنی های پسر در هویت یابی به دست می آورند.

همچنین درباره تأثیر سن (پایه تحصیلی) و رشته های تحصیلی در کسب هویت پژوهش هایی صورت گرفته که نتایج متفاوتی به دست آمده است. کونتوری و هاری (۲۰۰۸) اظهار داشته اند که با بالاتر رفتن سن میزان دستیابی افراد به پایگاه های هویت معلق و موفق بیشتر و از فراوانی پایگاه های هویت زود رس و سردرگم کاسته می شود. استیبرگ (۱۹۹۹) و شیخ حسن (۱۳۸۶) با پژوهش خود نشان دادند که رابطه بین سن و پایگاه های هویت معنادار و مستقیم است. حسین نژاد (۱۳۸۵) نیز نشان داد که هویت سردرگم در دانش آموزان مسن تر و فرزندان اول و دانش آموزان رشته ریاضی- فیزیک کمتر است. شکرایی و اسکندری (۱۳۸۳) هم به این نتیجه رسیدند که متغیرهای رشته تحصیلی و محل تحصیل با انواع هویت رابطه معناداری ندارد. حاجی (۱۳۸۴) در پژوهش خود نشان داد که تفاوت بین رشته های مختلف تحصیلی در دوره متوسطه از لحاظ دستیابی به هویت معنادار است، طوری که رشته ریاضی- فیزیک در مقایسه با دیگر رشته ها در وضعیت بالاتری از لحاظ اکتساب هویت قرار دارد.

1. Beyersa & Goossens

2. Wakefield

متغیر دیگر مورد بررسی در این پژوهش مسند مهارگذاری^۱ است، که به اعتقاد نسبتاً پایدار افراد به نقش خود در تحت تاثیر داشتن حوادث زندگی خویش و احساس تسلط بر محیط اطراف اشاره دارد (دونگ موکو، ۲۰۰۹). این مفهوم کشف مهم راتر^۲ در ۱۹۶۶ و بر مبنای نظریه یادگیری اجتماعی است، که براساس آن افراد موقعیت‌های مختلف را بر اساس ویژگی درون‌شدگی^۳ و برون‌شدگی^۴ طبقه‌بندی می‌کنند. چنانچه فرد پاداش را به تلاش و رفتار خود نسبت ندهد و آن را نتیجه شانس، تصادف، سرنوشت و حاصل نیروهای غیر قابل پیش‌بینی تصور کند، دارای مهار بیرونی است و برعکس اگر فرد معتقد باشد که بین پاداش و پیامد رفتار و ویژگی‌های نسبتاً ثابت شخصیتی رابطه وجود دارد این تفسیر به مهار درونی بر می‌گردد (خداپناهی، ۱۳۸۵). البته افراد ممکن است در حد میانی مسند مهارگذاری درونی و بیرونی باشند. بعدها، لونسون در سال ۱۹۷۴ مقیاس سه‌گانه‌ای برای سنجش مسند مهارگذاری تدوین نمود که شامل ابعاد مسند مهارگذاری درونی، اعتقاد به قدرت دیگران و شانس بود (دونگ موکو، ۲۰۰۹).

درباره رابطه جنس با مسند مهارگذاری، کرامر (۲۰۰۰) به معنادار بودن جنس در مسند مهارگذاری اشاره کرده است. عده‌ای پسران را بیشتر واجد مسند مهارگذاری درونی و دختران را بیرونی معرفی کرده‌اند (معمدی‌شارک، ۱۳۸۳؛ مهرابی زاده هنرمند و محمدی، ۱۳۸۵). برخی دیگر نیز به عدم تفاوت معنادار بین دو جنس در مسند مهارگذاری اشاره کرده‌اند (دشتی، ۱۳۸۵). درباره تأثیر پایه‌ها و رشته‌های تحصیلی نیز نتایج پژوهش‌ها متناقض است. به عنوان مثال، مرتضوی (۱۳۸۳) به عدم تأثیر سن و پایه تحصیلی در مسند مهارگذاری، و بوستان (۱۳۸۲) به تفاوت، و منتظرالفرج (۱۳۸۴) و اعرابیان (۱۳۸۳) به عدم تفاوت بین دانشجویان رشته‌های مختلف تحصیلی از نظر مسند مهارگذاری اشاره کرده‌اند.

با توجه به پژوهش‌های انجام‌یافته، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به سؤال‌های زیر است:

- آیا پایگاه‌های هویت با جنس، پایه‌های تحصیلی و رشته‌های تحصیلی رابطه دارد؟
- آیا مسند مهارگذاری با جنس، پایه‌های تحصیلی و رشته‌های تحصیلی رابطه دارد؟
- آیا پایگاه‌های هویت و مسند مهارگذاری رابطه دارد؟

1. Locus of control

2. Rotter

3. Internality

4. Externality

روش

جامعه آماری تمامی دانش آموزان دختر و پسر مشغول به تحصیل مقطع متوسطه شهرستان کامیاران (۳۵۴۳ نفر) در رشته های نظری (انسانی، تجربی و ریاضی) در سال تحصیلی ۸۷ - ۸۶ بود. روش نمونه گیری طبقه ای تصادفی متناسب با حجم^۱ است. با توجه به تناسب دانش آموزان هر رشته به کل دانش آموزان و همچنین رعایت نسبت دختر و پسر در جامعه، تعداد ۳۴۶ نفر انتخاب شدند. لازم به ذکر است که این جامعه، دانش آموزان پیش دانشگاهی و همچنین دانش آموزان رشته های فنی - حرفه ای و کار دانش را شامل نمی شود.

ابزارهای اندازه گیری

الف) آزمون عینی پایگاه هویت من^۲: آدامز و بنیون در سال ۱۹۸۹ اقدام به تهیه اولین پرسشنامه سنجش عینی پایگاه هویت من نمودند. این پرسشنامه بر اساس نظریه اریکسون و مارشیا درمورد هویت تدوین و از ۶۴ سوال تشکیل شده که شامل چهار خرده مقیاس هویت موفق، هویت تعلیق (بحران زدگی)، هویت سر درگم و هویت زودرس (دنباله رویی) است. روایی^۳ و اعتبار^۴ این پرسشنامه در مطالعات متعدد رضایت بخش بوده است. رحیمی نژاد (۱۳۷۹) اعتبار آزمون را با استفاده از روش آلفای کرونباخ از ۰/۵۹ تا ۰/۸۱، کرامر (۲۰۰۰) از ۰/۴۹ تا ۰/۷۹ و کونتوری و هاری^۵ (۲۰۰۸) آن را از ۰/۴۶ تا ۰/۶۶ گزارش کرده اند. در پژوهش حاضر، اعتبار این آزمون از طریق آلفای کرونباخ در نمونه ای ۳۰ نفره (هر پایه تحصیلی ۱۰ نفر) برآورد شد که برای پایگاه های هویت موفق، تعلیق، زودرس و سر درگم به ترتیب ۰/۸۰، ۰/۶۷، ۰/۷۴ و ۰/۶۰ به دست آمد.

ب) مقیاس مسند مهارگذاری^۶ راتر: این مقیاس برای ارزیابی انتظارات تعمیم یافته فرد در زمینه کنترل درونی یا بیرونی تقویت، براساس نظریه یادگیری اجتماعی تهیه شده است. پرسشنامه دارای ۲۹ ماده که هر ماده آن دارای دو سوال (الف و ب) است. آزمودنی باید بین هر جفت سوال یک ماده یکی را علامت بزند. مدت زمان اجرا حدود ۱۰ دقیقه است. راتر ۲۳ ماده از این مقیاس را با هدف مشخص، جهت روشن شدن انتظارات افراد درباره مسند مهارگذاری تدوین کرده و ۶ ماده دیگر را خنثی و فقط با هدف مبهم ساختن بعد اندازه گیری شده برای آزمودنی

1. Proportionate per size

2. Extended Objective Measure Of Ego Identity Status (EOM-EIS-2)

3. Validity

4. Reliability

5. Kountouri, & Hurry

6. Internal - External Scale (I.E.S)

وضع نموده است. مجموع مواد مقیاس در شش گروه پذیرش دانشگاهی، پذیرش اجتماعی، علاقه و تمایل، سلطه گری، اعتقاد سیاسی و اجتماعی و فلسفه زندگی طبقه بندی شده اند (خداپناهی، ۱۳۸۵). متوسط ضریب اعتبار این مقیاس را آناسازی (۱۳۷۹) ۰/۷۰ گزارش کرده است. اعتبار آزمون در پژوهش حاضر برحسب ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۱ به دست آمد.

یافته ها

نتایج آزمون استقلال مجذور کای نشان داد پراکندگی پایگاه های هویت در دو جنس تقریباً همسان است و رابطه بین این دو متغیر معنی دار نیست ($\chi^2 = 1/05$ و $p < 0/78$). نتایج آزمون تحلیل واریانس یکراهه در جدول ۱ نشان می دهد تفاوت بین میانگین نمرات پایگاه های هویت در پایه های تحصیلی معنادار است. نتایج آزمون تعقیبی شفه در جدول ۲ آمده است.

جدول ۱. نتایج تحلیل واریانس برای پایگاه های هویت و پایه تحصیلی

منبع	پایگاه هویت	مجموع مجذورات	میانگین مجذورات	F	درجه آزادی	سطح معناداری
بین گروهی	هویت موفق	۱۶۷۹	۸۳۹/۵	۱۳/۱	۲	/۰۰۰۱
		۲۱۹۱۴/۶	۶۳/۸		۳۴۳	
		۲۳۵۹۳/۶			۳۴۵	
جمع						
بین گروهی	هویت معلق	۳۹۶/۳	۱۹۸/۲	۴/۳	۲	/۰۱۵
		۱۵۸۹۲	۴۶/۳		۳۴۳	
		۱۶۲۸۸/۳			۳۴۵	
جمع						
بین گروهی	هویت	۲۳۰۶/۶	۱۱۵۳/۲	۱۶/۳	۲	/۰۰۰۱
		۲۴۱۹۰/۴	۷۰/۵		۳۴۳	
		۲۶۴۹۶/۸			۳۴۵	
جمع						
بین گروهی	هویت سر درگم	۶۵۷/۸	۳۲۸/۹	۷/۳	۲	/۰۰۱
		۱۵۶۰۸/۴	۴۵/۵		۳۴۳	
		۱۶۲۶۶/۲			۳۴۵	
جمع						

رابطه پایگاه های هویت و مسند مهارگذاری با جنس...

جدول ۲. نتایج آزمون شفه برای تعیین تفاوت میانگین های نمرات پایگاه های هویت و پایه تحصیلی

سطح معناداری	خطای استاندارد	تفاوت میانگین ها	پایگاه های هویت	پایه های تحصیلی و میانگین نمره ها
۰/۰۲۹	۱/۰۴	۲/۸	هویت موفق	اول - دوم (۴۹/۷ - ۵۲/۵)
۰/۰۰۰۱	۱/۰۵	۵/۳		اول - سوم (۴۹/۷ - ۵۵)
۰/۰۱۵	۱/۹	۲/۶	هویت معلق	اول - سوم (۴۹/۴ - ۵۲)
۰/۰۰۰۱	۱/۱	۶/۳	هویت زودرس	اول - سوم (۴۷/۵ - ۴۱/۲)
۰/۰۰۰۳	۱/۲	۴/۴		دوم - سوم (۴۵/۵ - ۴۱/۱)
۰/۰۲	۱/۸۸	۲/۵	هویت سردرگم	اول - دوم (۴۳/۶ - ۴۱/۱)
۰/۰۰۴	۱/۸۹	۲/۹		اول - سوم (۴۳/۶ - ۴۰/۷)

طبق جدول ۲ دانش آموزان پایه تحصیلی اول در هویت موفق، زودرس و سردرگم با دانش آموزان پایه های دوم و سوم و در هویت معلق با دانش آموزان پایه سوم تفاوت معنادار دارند.

جدول ۳. نتایج آزمون مجذور کای برای بررسی رابطه پایگاه های هویت و پایه تحصیلی

p	df	خی دو	سر درگم	زود رس	معلق	موفق	
۰/۰۰۰۱	۶	۴۲/۵	۲۶ (%. ۱۵/۲)	۴۸ (%. ۲۸/۱)	۵۳ (%. ۳۱)	۴۴ (%. ۲۵/۷)	سال اول
			۷ (%. ۷/۹)	۱۹ (%. ۲۱/۳)	۲۷ (%. ۳۰/۳)	۳۶ (%. ۴۰/۴)	سال دوم
			۴ (%. ۴/۷)	۵ (%. ۵/۸)	۲۲ (%. ۲۵/۶)	۵۵ (%. ۶۴)	سال سوم
			۳۷ (%. ۱۰/۷)	۷۲ (%. ۲۰/۸)	۱۰۲ (%. ۲۹/۵)	۱۳۵ (%. ۳۹)	کل

جدول ۳ نشان می دهد. فراوانی اکتساب پایگاه هویت موفق بر اثر بالاتر رفتن پایه تحصیلی بیشتر و در مقابل، از میزان پایگاه هویت سردرگم، کم می شود.

جدول ۴. نتایج تحلیل واریانس برای پایگاه های هویت و رشته تحصیلی

منبع	پایگاه هویت	مجموع مجذورات	میانگین مجذورات	F	درجه آزادی	سطح معناداری
بین گروهی	هویت موفق	۱۹۹۴/۹	۶۴/۹	۱۰/۵	۳	۰/۰۰۰۱
		۲۱۵۹۸/۶	۶۳/۲		۳۴۲	
		۲۳۵۹۳/۶			۳۴۵	
درون گروهی	هویت معلق	۳۲۹/۲	۱۰۹/۷	۲/۳۵	۳	۰/۰۷
		۱۵۹۵۹/۲	۴۶/۷		۳۴۲	
		۱۶۲۸۸/۴			۳۴۵	
بین گروهی	زود رس	۱۴۷۶/۴	۴۹۲/۱	۶/۷	۳	۰/۰۰۰۱
		۲۵۰۲۰/۴	۷۳/۱		۳۴۲	
		۲۶۴۹۶/۸			۳۴۵	
درون گروهی	هویت سر درگم	۶۵۹/۸	۲۱۹/۹	۴/۸	۳	۰/۰۰۳
		۱۵۶۰۶/۳	۴۵/۶		۳۴۲	
		۱۶۲۶۶/۲			۳۴۵	

براساس یافته های جدول ۴ تفاوت بین میانگین نمرات پایگاه های هویت موفق، زودرس و سردرگم در رشته های مختلف تحصیلی معنادار است.

جدول ۵. نتایج آزمون شفه برای تعیین تفاوت میانگین های نمرات پایگاه های هویت و رشته تحصیلی

رشته های تحصیلی	پایگاه های هویت	تفاوت میانگین ها	خطای استاندارد	سطح معناداری
ریاضی - عمومی (۵۵/۵ - ۴۹/۷)	هویت موفق	۵/۸	۱/۴۹	۰/۰۰۲
		۵/۴	۱/۱	۰/۰۰۰۱
تجربی - عمومی (۴۳/۵ - ۴۷/۵)	هویت زودرس	-۴	۱/۲	۰/۰۱۳
		۴/۴	۱/۲	۰/۰۰۴
تجربی - عمومی (۴۰/۵ - ۴۳/۶)	هویت سردرگم	۳/۱	۱/۹۶	۰/۰۱۸

جدول ۵ نشان می دهد که دانش آموزان سال اول عمومی که هنوز موفق به انتخاب رشته تحصیلی نشده اند در اکتساب پایگاه های هویت موفق، زودرس و سردرگم با دانش آموزانی که رشته تحصیلی خود را تعیین کرده اند، تفاوت معنادار دارند.

جدول ۶. نتایج آزمون t برای مقایسه میانگین نمرات مسند مهارگذاری

جنس	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
پسر	۱۷۹	۹/۷	۲/۹	-۱/۷	۳۴۴	۰/۰۲
دختر	۱۶۷	۱۰/۲	۲/۵			

طبق یافته های جدول ۶ میانگین نمره مسند مهارگذاری دختران از پسران بیشتر است و در نتیجه مسند مهارگذاری آن ها بیرونی تر است.

جدول ۷. نتایج تحلیل واریانس مسند مهارگذاری و رشته تحصیلی

سطح معناداری	درجه آزادی	F	میانگین مجزورات	مجموع مجزورات	
۰/۰۰۰۱	۳	۷/۰۴	۵۱/۸	۱۵۵/۵	بین گروهی
	۳۴۲		۷/۳	۲۵۱۶	درون گروهی
	۳۴۵			۲۶۷۱/۷	جمع

در جدول ۷ دیده می شود، تفاوت بین میانگین نمرات مسند مهارگذاری دانش آموزان رشته های مختلف تحصیلی معنادار است.

جدول ۸. نتایج آزمون شفه برای تعیین تفاوت میانگین های نمرات مسند مهارگذاری و رشته تحصیلی

سطح معناداری	خطای استاندارد	تفاوت میانگین ها	رشته های تحصیلی و میانگین نمره ها
۰/۰۰۸	۱/۵۱	۱/۸	ریاضی - عمومی (۸/۵ - ۱۰/۳)
۰/۰۰۴	۱/۵۷	۲/۱	ریاضی - انسانی (۸/۵ - ۱۰/۶)
۰/۰۲۹	۱/۴۵	۱/۴	تجربی - انسانی (۹/۲ - ۱۰/۶)

نتایج آزمون تعقیبی شفه در جدول ۸ نشان می دهد میانگین نمرات دانش آموزان هر سه رشته در مسند مهارگذاری تفاوت دارد.

جدول ۹. نتایج آزمون مجذور کای برای بررسی رابطه مسند مهارگذاری و رشته تحصیلی

p	df	خی دو	مسند بیرونی	مسند درونی	
۰/۰۰۰۱	۳	۲۰/۴	۱۴ (۴۱/۲٪)	۲۰ (۵۸/۸٪)	ریاضی
			۳۹ (۵۵/۷٪)	۳۱ (۴۴/۳٪)	تجربی
			۵۴ (۷۶/۱٪)	۱۷ (۲۳/۹٪)	انسانی
			۱۰۷ (۶۷/۳٪)	۶۸ (۳۲/۷٪)	کل

براساس یافته های جدول ۹ دانش آموزان رشته های ریاضی و تجربی نسبت به رشته انسانی بیشتر واجد مسند مهارگذاری درونی هستند.

جدول ۱۰. نتایج آزمون مجذور کا برای بررسی رابطه پایگاه های هویت و مسند مهارگذاری

p	df	خی دو	سردرگم	زودرس	تعلیق	موفق	
۰/۰۰۰۱	۳	۱۸/۷	۶ (۵/۳٪)	۱۴ (۱۲/۴٪)	۳۳ (۲۹/۲٪)	۶۰ (۵۳/۱٪)	درونی
			۳۱ (۱۳/۳٪)	۵۸ (۲۴/۹٪)	۶۹ (۲۹/۶٪)	۷۵ (۳۲/۲٪)	بیرونی
			۳۷ (۱۰/۷٪)	۷۲ (۲۰/۸٪)	۱۰۲ (۲۹/۵٪)	۱۳۵ (۳۹٪)	کل

جدول ۱۰ نشان می دهد دانش آموزان دارای هویت موفق بیشتر مسند مهارگذاری درونی دارند.

بحث و نتیجه گیری

نتایج نشان می دهد که رابطه بین پایگاه های هویت و جنس از لحاظ آماری معنادار نیست. به عبارتی دیگر میزان پراکندگی در احراز پایگاه های هویت در دو جنس تقریباً همسان است. اگر چه اریکسون معتقد بود که تحول هویت در زنان و مردان متفاوت است ولی به نظر می رسد این تفاوت رو به کاهش می رود و این اعتقاد که اصولاً تمایل مردان به سوی شغل و گرایش زنان به ازدواج و فرزند پروری است، به علت تحولات اجتماعی و تحصیلی در سال های اخیر تمایل و گرایش زنان نیز به سوی شغل و مناصب اجتماعی افزایش یافته است. این نتیجه با یافته های شیخ حسن (۱۳۸۶)؛ قربانی، محمدی آریا و عاشوری (۱۳۸۵)؛ احمدیان (۱۳۸۴)؛ حاجی (۱۳۸۴)؛ شکرایی و اسکندری (۱۳۸۳) همخوان است و با نتایج لوییس (۲۰۰۳) همخوان نیست. بررسی میانگین نمرات پایگاه های هویت نشان می دهد که میانگین نمرات پایگاه های هویت موفق و تعلیق در دختران بیشتر از میانگین نمرات همین پایگاه ها در پسران است. در حالی که میانگین نمرات پایگاه های زودرس و سردرگم در پسران بیشتر از دختران است. اگر چه رابطه پایگاه های هویت با جنس معنادار نبود ولی برای تفاوت میانگین ها می توان گفت که دختران نسبت به پسران زودتر به بلوغ جسمی و فکری می رسند بنابراین این نتیجه و اختلاف میانگین نمرات و لو اندک، می تواند دور از ذهن نباشد.

نتایج نشان می دهد که رابطه بین پایگاه های هویت و پایه های تحصیلی از لحاظ آماری در سطح ۰/۰۰۰۱ معنادار است. طوری که تنها ۲۵/۷ درصد دانش آموزان سال اول به پایگاه هویت موفق دست یافته اند. در مقابل دانش آموزان ۶۴ درصد دانش آموزان سال سوم دارای هویت موفق هستند. مطابق نظر مارشیا (به نقل از سامولیس، لیبرن و اسکافیانو^۱، ۲۰۰۱) به لحاظ

^۱. Samulis, Layburn & Schiaffino

رابطه پایگاه های هویت و مسند مهارگذاری با جنس...

نظری، نوجوانان با افزایش سن بر اساس تغییرات در سطوح جستجوگری و تعهد در پایگاه های هویت از هویت سردرگم به پایگاه زودرس و آنگاه به پایگاه تعلیق و در نهایت به هویت موفق نائل می آیند. به هر حال هر چه سن بالاتر می رود دستیابی به هویت موفق نیز افزایش می یابد و آزمودنی های مسن تر در مقایسه با آزمودنی های جوان تر نمرات بالاتری را در پایگاه های هویت موفق و تعلیق به دست می آورند (کروگر، ۲۰۰۴). در حالی که دانش آموزان سال سوم از مرحله گذار از دوره راهنمایی تحصیلی به متوسطه فاصله زیادی گرفته اند و موفق به انتخاب رشته تحصیلی شده اند، دانش آموزان سال اول به علت ورود تازه به مقطع جدید تحصیلی با مورد تازه ای همچون انتخاب رشته تحصیلی مواجه هستند که تا حدی می تواند باعث سردرگمی آن ها شود. این نتیجه با یافته های شیخ حسن (۱۳۸۶)؛ حسین نژاد (۱۳۸۵)؛ لوییس (۲۰۰۳)؛ استیبرگ (۱۹۹۹) همخوان است.

در رابطه با مسند مهارگذاری با جنس، پایه تحصیلی و رشته تحصیلی، نتایج نشان می دهد که رابطه بین مسند مهارگذاری و جنس از لحاظ آماری معنادار است. طوری که دانش آموزان دختر بیشتر دارای مسند مهارگذاری بیرونی و دانش آموزان پسر، بیشتر دارای مسند مهارگذاری درونی هستند. معمولاً تفاوت های فرهنگی، اجتماعی و جنسی در مسند مهارگذاری فردی، بر اثر تجارب اجتماعی افراد ایجاد می شوند. احتمال دارد پدر و مادر و معلمان، ندانسته دختران را به سوی مسند مهارگذاری بیرونی و احساس کارآمدی پایین سوق دهند (سارافینو، ۱۳۸۷). روش های تربیتی والدین در خانواده ها معمولاً از این نظر حمایت می کنند که استقلال از دیگران و به خود وابسته بودن از ویژگی ها و خصایص مردانه محسوب می شود و دختران مطیع و وابسته فکری و عملی به مادر قلمداد می شوند. تا جایی که به پسرانی که در حالت استقلال دچار کاستی باشند برچسب دختر گونگی زده می شود و یا دخترانی که از نظرات والدین و به ویژه مادر سرپیچی کنند را متمرّد می نامند. این توصیف در مناطق محروم تر بیشتر قابل پیگیری و مشهودتر است. این نتیجه با یافته های مهرابی زاده هنرمند (۱۳۸۵) همخوان است و با نتایج پژوهش دشتی (۱۳۸۵) همخوان نیست.

همچنین نتایج این پژوهش نشان داد دانش آموزان سال اول بیشتر دارای مسند مهارگذاری بیرونی و دانش آموزان سال سوم بیشتر دارای مسند مهارگذاری درونی هستند. یعنی بر اثر بالا رفتن سن، میزان دستیابی به مسند مهارگذاری درونی نیز در افراد بیشتر می شود. این نتیجه با یافته های نتایج پژوهش مرتضوی (۱۳۸۳) همخوان نیست. از آنجا که دانش آموزان سال اول دبیرستان، تازه وارد مقطع تحصیلی جدیدی شده اند، تاثیر دوستان، خانواده، معلمان و مربیان در دوره قبلی (راهنمایی تحصیلی) در آن ها مشهودتر است در حالی که بر اثر بالا رفتن پایه تحصیلی این تاثیر پذیرفتن ها کمتر می شود، به ویژه این که دانش آموزان مجاز به انتخاب رشته

تحصیلی تازه ای می شوند و کم کم توانایی های خویش را بیشتر باور می کنند. از سوی دیگر نتایج نشان داد دانش آموزان رشته ادبیات و علوم انسانی نسبت به سایر رشته ها بیشترین فراوانی در مسند مهارگذاری بیرونی را و دانش آموزان علوم ریاضی بیشتر مسند مهارگذاری درونی را دارند. این نتیجه با یافته های، بوستان (۱۳۸۲) همخوان است و با نتایج منتظرالفرج (۱۳۸۴) و اعرابیان (۱۳۸۳) همخوان نیست.

با توجه به این که یکی از منابع مؤثر در مسند مهارگذاری در افراد تاثیر دیگران و گفته های آن ها است، در طول دوران تحصیل بیشتر حمایت ها و تقویت ها به سود رشته ریاضی و تجربی است و رشته علوم انسانی مورد توجه و حمایت کمی قرار می گیرد که این می تواند در دستیابی به مسند مهارگذاری افراد تاثیر داشته باشد. همان طور که پیشتر نیز گفته شد در نظام آموزشی کشور در حال حاضر مبنا و قضاوت عمومی بر این نکته استوار است که دانش آموزان رشته های ریاضی و تجربی از لحاظ هوشی و شناختی در سطح بالاتری قرار دارند و حتی بیشترین حمایت فکری و مالی از دانش آموزان، دانشجویان و فارغ التحصیلان این رشته ها به عمل می آید، مانند برگزاری المپیادهای مختلف علمی که بیشتر به سود رشته های ریاضی و تجربی است.

یافته دیگر پژوهش این بود دانش آموزان دارای هویت موفق بیشتر مسند مهارگذاری درونی و دانش آموزان دارای هویت سردرگم بیشتر مسند مهارگذاری بیرونی دارند. این نتیجه همخوان با نتایج پژوهش مارک استروم و مارشال (۲۰۰۷) است. افرادی که به پایگاه هویت موفق دست می-یابند، دوره ای از جستجو را پشت سر نهاده و تعهدات روشن و مشخصی برای خود ایجاد کرده-اند. آن ها به صورت جدی گزینه های مختلف شغلی موجود را در نظر گرفته و با توجه به شرایط موجود و استعدادهای خود تصمیم گیری کرده اند. در زمینه عقیدتی و مذهبی نیز، عقاید گذشته خویش را مورد ارزیابی مجدد قرار داده اند. البته انتخاب های نهایی آن ها ممکن است شکل تبدیل یافته ای از خواسته های والدین شان باشد. این افراد اگر در معرض تغییرات ناگهانی محیط قرار گیرند خود را نمی بازند زیرا قدرت انعطاف پذیری قوی در ارتباط با جهان پیرامون دارند. آن ها متفکر بوده و منبع کنترل درونی دارند و در مواقع مواجهه با رویدادهای تنش زا، عملکرد شناختی بهتری دارند. به هنگام قضاوت، از ملاک های درونی خود استفاده می کنند و به هنگام تصمیم گیری وابستگی کمتری به آرا و عقاید سایرین دارند (کروگر، ۲۰۰۴).

به نظر می رسد که گرایش دانش آموزان به رشته علوم انسانی در دبیرستان کمتر از رشته های دیگر مانند علوم تجربی و ریاضیات است. چنین شرایطی باعث می شود که دانش آموزان قوی تر جذب رشته های دیگر شده و ادامه تحصیل در گروه علوم انسانی برای این دسته از دانشجویان یک اولویت محسوب نگردد. این شرایط نیز به نوبه خود به ضعف تدریجی علوم انسانی منجر خواهد شد. بنابراین، لازم است مسئولین و برنامه ریزان آموزشی کشور نسبت به

رابطه پایگاه های هویت و مسند مهارگذاری با جنس...

تجدید نظر در رشته علوم انسانی، بها دادن به فارغ التحصیلان این رشته ها، فراهم آوردن زمینه های جذب و به کارگیری دانش آموختگان این رشته ها، افزایش انگیزه برای ادامه تحصیل در این رشته ها، به روز کردن رشته انسانی با آموخته های نوین و غیره اقدام نمایند. مانند تمامی پژوهش هایی که از آزمون های مختلف استفاده می کنند این موضوع مطرح است که آیا بازخوردها یا نظرات و اصولاً قضاوت ها و خود گزارش دهی های افراد در مورد خود، محیط، دیگران و غیره که از این آزمون ها به دست می آیند واقعاً آن چیزی است که در عمل و رفتار آشکار فرد نیز می توانیم مشاهده کنیم. نتایج این پژوهش قابل تعمیم به دیگر دانش آموزان مدارس دیگر و یا فرهنگ ها و شهرها و استان های دیگر کشور نیست. بنابراین برای بررسی تاثیر فرهنگ های مختلف کشور پیشنهاد می شود این مطالعه به صورت تطبیقی در دیگر استان های کشور نیز انجام گیرد.

منابع

- آناستازی، آن (۱۳۷۹). *روان آزمایی*، ترجمه محمد نقی براهنی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- احمدیان، حمزه (۱۳۸۴). *بررسی رابطه ابعاد شخصیت و منزلت های هویتی من*، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روان شناسی عمومی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
- اعرابیان، اقدس (۱۳۸۳). *بررسی رابطه باورهای خودکارآمدی بر سلامت روانی و موفقیت تحصیلی دانشجویان*، *مجله روان شناسی*، ۸(۴): ۳۷۰ - ۳۶۰.
- برجعی، احمد (۱۳۸۷). *شکل گیری هویت*، *مجله رشد مشاور مدرسه*، ۳(۴): ۲۵ - ۲۰.
- بوستان، افسانه (۱۳۸۲). *بررسی رابطه منبع کنترل و خلاقیت در دانشجویان دانشگاه صنعتی شریف*، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته روان شناسی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه الزهراء، برگرفته از www.irandoc.ir به تاریخ ۸۷/۱/۱۸.
- حاجی، منصور (۱۳۸۴). *بررسی عوامل موثر بر شکل گیری وضعیت های هویتی در دانش آموزان مقطع متوسطه شهرستان مهاباد در سال تحصیلی ۸۳-۸۲*، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته روان شناسی تربیتی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی.
- حسین نژاد، بیژن (۱۳۸۵). *رابطه هویت و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان ۱۵ تا ۱۸ ساله*، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته روان شناسی تربیتی، دانشکده روان شناسی دانشگاه شهید بهشتی.
- خداناهی، محمدکریم (۱۳۸۵). *انگیزش و هیجان*، تهران: انتشارات سمت.
- دشتی، مهرداد (۱۳۸۵). *رابطه ساده و چندگانه سبک های یادگیری، خلاقیت و منبع کنترل در دانشجویان دانشگاه صنعتی اصفهان*، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته روان شناسی عمومی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی.

رحیمی نژاد، عباس. (۱۳۷۹). بررسی تحولی هویت و رابطه آن با حرمت خود و حالت اضطراب در دانشجویان کارشناسی، رساله دکتری، رشته روان شناسی عمومی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس.

سارافینو، ادوارد (۱۳۸۷). روان شناسی سلامت، ترجمه الهه میرزایی، تهران: انتشارات رشد. شیخ حسن، نفیسه (۱۳۸۶). مقایسه وضعیت هویت در دانشجویان شاهد و غیر شاهد، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته روان شناسی عمومی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی.

شکری، زهرا و اسکندری، حسین. (۱۳۸۳). بررسی و مقایسه پایگاه های هویت در میان دختران و پسران دانشجو، برگرفته از www.SID.ir، به تاریخ ۸۷/۴/۱۲. قربانی، علیرضا، محمدی آریا، علیرضا و کوچکی عاشور، محمد. (۱۳۸۵). بررسی وضعیت سبک های هویت یابی و رابطه ی آن با سلامت عمومی و پایگاه اقتصادی، اجتماعی، برگرفته از www.SID.ir، به تاریخ ۸۷/۲/۱۱.

محسنی، نیک چهر (۱۳۸۳). نظریه ها در روان شناسی رشد، تهران: انتشارات پردیس. مرتضوی، شهرناز (۱۳۸۳). روان شناسی اجتماعی، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی. معتمدی شارک، فرزانه (۱۳۸۳). سبک های اسنادی، خودکارآمدی تحصیلی و سلامت روان در دانش آموزان تیز هوش و عادی، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته روان شناسی تربیتی، دانشکده روان-شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.

منتظرالفرج، فاطمه (۱۳۸۴). رابطه بین منبع کنترل و سطح سلامت روانی در دانش آموزان دختر سال سوم دبیرستان، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته روان شناسی تربیتی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی.

منصور، محمود. (۱۳۸۲). روان شناسی ژنتیک: تحول روانی از کودکی تا پیری، تهران: انتشارات سمت. مهربابی زاده هنرمند، مهناز، و محمدی، داوود. (۱۳۸۵). ارتباط نگرش مذهبی با مکان کنترل و نقش جنس در دانشجویان دانشگاه اهواز، مجله پژوهش های روان شناختی، سال ۳(۲) و ۴: ۳۸-۴۵.

Berzonsky, M. D. (2008). Identity formation: The role of identity processing style and cognitive processes. *Journal of personality and individual differences*, 44, 645-655.

Beyers, W., & Goossens, L. (2008). Dynamics of perceived parenting and identity formation in late adolescence. *Journal of Adolescence*, 31, 165-184.

Cramer, P. (2000). Development of identity: Gender marks a difference. *Journal of research in personality*, 34, 42-72.

Dong, M. K. (2009). The moderating role of locus of control on the links between experiential motives and intention to play online games. *Computers in human behavior*, 25, 466-474.

- Goossens, L. (2001). Global versus domain-specific statuses in identity research: A comparison of two self-report measures. *Journal of Adolescence*, 24, 681-699.
- Kountouri, S. O., & Hurry, J. (2008). Political, religious and occupational identities in context: placing identity status paradigm in context. *Journal of Adolescence*, 31, 241-258.
- Kroger, J. (2000). Ego identity status research in the new millennium. *Journal of Behavioral Development*, 24(2), 145-148.
- Kroger, J. (2004). *Identity in adolescence; The balance between self and other*. Routledge: London & New York.
- Lewis, H. L. (2003). Differences in Ego Identity Among College Students Across Age, Ethnicity and Gender, *identity*. 3(2): 159-189, retrived for world wide web <http://www.LawrenceErbaumAssociates.inc>.
- Markstrom, C. A., & Marshall, S. k. (2007). The psychosocial inventory of ego strengths: Examination of theory and psychometric properties. *Journal of Adolescence*, 30(1): 63-79.
- Padilla-Walkera, L. M., McNamara Barryb, C., Carrola, J. S., Madsenc, S. D., & Nelsona, L. J. (2008). Looking on the bright side: The role of identity status and gender on positive orientations during emerging adulthood. *Journal of Adolescence*, 31, 451-467.
- Samulis, J., Layburn, K., & Schiaffino, K. (2001). Identity development and attachment to parents in college students. *Journal of Youth and Adolescence*, 30, 373-384.
- Smits, I., Soenens, B., Luyckx, K., Duriez, B., Berzonsky, M., & Goossens, L. (2008). Perceived parenting dimensions and identity styles: Exploring the socialization of adolescents processing of identity – relevant information. *Journal of Adolescence*, 31, 151-164.
- Steiberg, L. (1999). *Adolescence*. New York: Mc Grow Hill.
- Vleioras, G., & Bosma, H. (2005). Are identity styles important for psychological well-being? *Journal of Adolescence*. 28, 397-409.
- Wakefield, D. (2007). *Ethnic and racial identity and adolescent well – being theory in to practice*, 46, 147-154. retrived for world wide web <http://www.LawrenceErlbaumAssociates.inc>.
- YoDer, E. A. (2000). Barriers to ego identity status formation a contextual qualification of marcias identity status paradigm. *Journal of Adolescence*, 23, 95-106.